

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TURIZMNI RIVOJLANTIRISH DAVLAT QO‘MITASI

“IPAK YO‘LI” TURIZM XALQARO UNIVERSITETI

TASDIQLAYMAN

“Ipak yo‘li” Turizm xalqaro
universiteti Birinchi prorektori
J.D. Eltazarov

Nojabr 2020-yil

10.00.06. –“Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog’ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik”
ixtisosligi bo‘yicha PhD tayanch doktoranturaga va mustaqil izlanuvchilikka kiruvchilar uchun
imtihon

DASTURI

SAMARQAND – 2020

Tayanch doktorantura va mustaqil izlanuvchilikka kiruvchilar uchun “Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog’ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik” ixtisosligidan kirish imtihonlarini o‘tkazish dasturi “Ipak yo‘li” TXU Senati majlisining 2020 yil “30” Oktyabrdagi 10-sonli qarori bilan tasdiqlangan.

KIRISH

Hozirgi tilshunoslikda tilni madaniyatning verbal ifodasi sifatida o'rganish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Chunki til xalqning hayotiy tajribasini, uning tafakkuri va ruxiyatini, ahloqiy-estetik me'yorlarning farqlovchi belgilarini o'rganadi.

Bilim, malaka va ko'nikmaga qo'yiladigan talablar

Doktoranturaga kiruvchi quyidagilarni bilishi kerak:

- fanning maqsad va vazifalarini;
- tilning xalq madaniyati va tarix bilan aloqasini;
- lingvistik ta'limotlarning asosiy yo'nalishlarini;
- tanlangan ixtisoslik yo'nalishi tarixi, buguni va istiqbolini;
- til va madaniyatning o'zaro aloqasi bilan bog'liq bilimlarni;
- tilning leksik va frazeologik birliklarda ifodalangan milliy an'analarni.

Shuningdek, u leksik-frazeologik, grammatik tahlil hamda lingvokulturologik tadqiq malakasiga ega bo'lishi ham kerak.

FANNI O‘ZLASHTIRISHGA QO‘YILGAN TALABLAR

TAYANCH DOKTORANTLAR:

- qiyosiy tarixiy metod va uning asoschilari, asosiy tushunchalari; makro va mikrokomparativistika; Sharq va G‘arb adabiy aloqalari, tarjima tanqidi, badiiy matnning qiyosiy tahlili mezonlari kabilar haqida imkon qadar nazariy bilimga ega bo‘lishi;
- qiyosiy tadqiq metodologiyasi va uning asosiy tushunchalarini izohlay olishi;
- qiyosiy adabiyotshunoslikka oid asosiy adabiyotlarni va ularning kishqacha mazmunini bilishi;
- qiyoslash orqali adabiy hodisalarning umumiy va xos tomonlarini aniqlash, poetika, adabiy aloqalar va adabiy ta’sir masalalarini tahlil qila olishi;
- Til tarixi va nazariyasi to‘g‘risida keng bilimni egallay olish, dunyo tillarining umumiy va xususiy qonuniyatlari haqida tasavvurga ega bo‘lishi, tilshunoslik tarixi, tilshunoslik maktablari, zamonaviy tilshunoslik masalalarini va tilshunoslik metodlarini bilishi;
- Chet tilini o‘rganish amaliyotida nazariy bilimlarni qo‘llash, tilshunoslik bo‘yicha ilmiy izlanishlarga kasbiy nuqtai nazardan qarash, dunyo tilshunosligida ro‘y berayotgan jarayonlarni o‘zaro bog‘liqlik nuqtai nazardan tahlil qilish, tillarning umumiy va xususiy belgilari haqidagi tushunchalarni amaliyotda qo‘llash ko‘nikmasiga ega bo‘lishi;
- tillarni qiyoslash sohasidagi nazariy bilimlarini ko‘rsatish va chet tillar tuzilmalaridagi o‘xshashlik va farqlarini o‘zlashtirishi bilan birga to‘g‘ri foydalanish va malakasiga ega bo‘lishi;
- qiyosiy tilshunoslik fundamental masalalari bo‘yicha nazariy bilim asoslarini bilishi;
- turli konsepsiyalarni tanqidiy baholash va ularni qiyoslanayotgan tillarning materialini asosida tahlil qilishi;
- qiyosiy tipologiyaning asosiy rivojlanish bosqichlari va faktorlari; tipologik tadqiqotlar tarixi va metodlari; tipologik tadqiqotlarning prinsiplarini bilishi;
- qiyosiy tilshunoslik fanining boshqa fanlar bilan uzviy bog‘liqligi va ularning qiyosiy tipologiyaga ta’sir qilish yo‘llarini aniqlash;
- qiyosiy tilshunoslik fanining metodologiyasini qo‘llay olish ko‘nikmalarini xosil qilish;
- qiyosiy tilshunoslik fani bo‘yicha yangi yo‘nalishlarning mavjudligi va ularning talqinini bilishi;
- tarjima metodlarini bilishi va amaliyotda ko‘llay olishi;
- tarjima, tarjima turlari, tarjima tanqidi haqida umumiy tasavvurga, asliyat va tarjimani qiyoslashga oid muayyan bilimga ega bo‘lishi;
- O‘zbekistonda va xorijiy davlatlarda nashr qilingan ilmiy adabiyotlar bilan ishlash va lingvistik adabiyotlardan samarali foydalana olish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi lozim.

DASTURNING MAZMUNI

Filologik komparativistika: mazmuni va mohiyati. Filologik komparativistika haqida tushuncha. Adabiy komparativistika xos xususiyatlar. Qiyosiy adabiyotshunoslik fan sifatida. N.I.Konrad tasnifi. V.M.Jirmunskiy tadqiqotlari.

Qiyosiy tahlilning ilmiy nazariy asoslari. Qiyosiy tahlil ob’ektlari. Qiyosiy tahlilning

vazifalari. Qiyoslash jarayonidagi eng muhim bosqichlar. Qiyoslanishi mumkin bo'lgan tipik vaziyatlar. Qiyosiy- tarixiy metod rivojida Frans Bopp, Rasmus Rask, Yakob Grimmlarning o'rni.

Qiyosiy tahlil metodologiyasi. Ilmiy tadqiqot metodlari va qiyosiy tahlil. Qiyosiy-tarixiy va chog'ishtirish metodi xususida. Qiyoslash natijalarini baholashning mezonlari. Qiyosiy tahlil natijalarining xolisligini ta'minlash shartlari.

Tarjima – qiyosiy adabiyotshunoslik ob'ekti sifatida. Tarjima nazariyasi fan sifatida. Tarjimashunoslikka oid muhim tushunchalar. Tarjima - adabiyotlararo kommunikatsiya vositasi. Tarjima - komparativistika ob'ekti.

Asar poetikasi – komparativistika ob'ekti. Poetika haqida tushuncha. Poetikaning tasnifi. Badiiylik va badiiy mahorat. Poetikaga oid zamonaviy tadqiqotlar.

Adabiyotlararo jarayonlarning shakllari. Milliy, hududiy va jahon adabiyoti. Adabiyotlararo aloqalar. Tipologiya va tipologik mushtaraklik. Adabiyotshunoslikda multikulturalizm.

O'zbek adabiyotshunosligida qiyosiy tadqiqotlar. Qiyosiy tadqiqotlar va ularning istiqboli. O'zbek adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida. Qiyosiy tadqiqotlar va ularning mohiyati.

Qiyosiy-tarixiy tilshunoslik. Tilshunoslikda germanistika va slavistika. Sanskrit va F. Bopp qiyosiy grammatikasi. V. Gumboldt falsafasi. A. Shleyxer ta'limoti. G. Shteyntal ta'limotida til va halq psixologiyasi. Boduen de Kurtene va F. De Sossyur ta'limotida til sistemasi.

Tilshunoslik metodlari. Bilish usullari va tilshunoslik metodlari. Tilni o'rganish metodologiyasi va metodlari. Tavsifiy metod. Qiyosiy- tarixiy metod. Struktur metod va uning yo'nalishlari. Funktsional lingvistika. Deskriptiv lingvistikaning tahlil metodlari. Distributiv tahlil metodi. Transformatsiya metodi. Tasviriy metodning asosiy usullari. Distributiv metod. Paradigma usullari va paradigmatic metodika. Oppozitsiya usuli. Semantik maydon usuli. Pozitsion usullar. O'zgartirishlar usuli va transformatsion metodika. Statistik usullar.

Qiyosiy tipologiya - tilshunoslikning tarmog'i sifatida. Asosiy muammolar va yo'nalishlar. Qiyosiy tilshunoslikning paydo bo'lish sabablari. Qiyosiy metodning universallik xususiyati. Lingvistik va nolingvistik tipologiya. Qiyosiy tipologiyada kategoriyalash muammolari. Tipologik kategoriyalar. Qiyosiy tipologiyaning umumiy tasnifi. Turli til sistemalarini qiyosiy o'rganishning zamonaviy metodlari. Tilshunoslikda yangi yo'nalishlarning mavjudligi va ularning qiyosiy tipologiyada qo'llanilishi.

Qiyosiy tilshunoslikning dolzarb masalalari to'g'risida umumiy ma'lumotlar. Qiyosiy tipologiyaning shakllanishi va rivojlanishining asosiy bosqichlari va faktorlari. Tillarning geneologik tasnifi, tillar qarindoshligi haqida ma'lumot. Qiyosiy tipologiyaning asosiy parametrlari. Izomorfizm va allomorfizm xususiyatlari. Qiyoslashda sinxron va diaxron yondashish. Tillararo va bir til ichidagi qiyoslash xususiyatlari. Qiyosiy tilshunoslikning adabiyot bilan munosabati.

Inson fikrini til vositasi orqali ifodalashning o'ziga xos qonunlari. Barcha til tizimlari uchun mushtarak bo'lgan belgilarni ifodalashdagi muvofiqlik va nomuvofiqlik. Tilshunoslikda «shakldan ma'noga» va «ma'nodan shaklga» tamoyillarining qo'llanilishi. Lingvistik tushunchalarni tilning turli yaruslarining o'lchov birliklari va konstituentlari orqali ifodalanishi. Ularning universallik xususiyati.

Qiyosiy tipologiyaning umumiy tasnifi: ob'ektiga ko'ra, til tarmoqlariga ko'ra, tilning ikki planiga ko'ra. Turli til sistemalarini qiyosiy o'rganishning zamonaviy metodlari.

Qiyosiy tipologiyada kategoriyalash muammolari. Grammatik kategoriya haqida ta'limot. Grammatik va mantiqiy kategoriyalar o'rtasidagi mutanosiblik. Tushuncha kategoriyalar. Funktsional-semantik kategoriyalar. Grammatik-leksik maydon.

Tipologik kategoriyalar. Tipologik ma'no va tipologik forma. Tipologik kategoriyaning tillararo, yaruslararo va so'z turkumlariaro xususiyatlari. Tipologik kategoriyalarning

ifodalanishdagi mazmun va ifoda planlari birliklarining tillararo aloqasi.

Ifoda planidagi til tizimi o'lehov birliklarining tillararo adekvatligi va adekvat emasligi, ularning yaruslararo sinonimligi, ularning taskonomik masalalari.

Tilning boshqa sathlarini tadqiq etishda kategoriyalash muammolari. Tilning leksik sathini tadqiq etishda kategoriyalash muammolari. Leksikani tizim sifatida qaralishi va tipologik yondashish imkoniyatlari.

Turli qardosh va qardosh bo'lmagan tillardagi ayrim xususiyatlarni fonologik, grammatik, semantik, etimologik, leksik va stilistik nuqtai nazardan solishtirish. Interferensiya muammolari. Qiyosiy tipologiyaning leksikografiya, stilistika, tarjima nazariyasi va til o'qitish metodikasi kabi fanlar bilan uzviy bog'liqligi. Tilshunoslikda yangi yo'nalishlarning mavjudligi va ularning qiyosiy tipologiyada qo'llanilishi. Til va madaniyat. Qiyoslanayotgan tillarning milliy-madaniy xususiyatlarining barcha til sathlarida namoyon bo'lishi. Kognitiv tilshunoslik haqida ta'limot.

Tipologik tadqiqotlarning tarixi. Qiyosiy tipologiyaning asosiy rivojlanish bosqichlari va faktorlari. Tipologik tadqiqotlarning hozirgi yo'nalishlari haqida. Turli til sistemalarini qiyosiy o'rganishning zamonaviy metodlari. Qiyosiy tipologiyaning umumiy tasnifi, uning asosiy parametrlari.

Jahon madaniyatining ravnaq topishida tarjimaning roli. Tarjima jarayonining bosqichlari. Tarjima muqobilligi. Tarjimada leksik muammolar. Tarjima tarixining nazariy masalalari. Jahon tarjimachiligida tajriba maktablari. Tarjimaning grammatik masalalari. Tarjimaning stilistik masalalari. Tarjimada lingvistik va adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan yondoshuvning ahamiyati. Tarjima va leksikografiya. Tarjimada leksik va grammatik transformatsiyalarning qo'llanilishi. Semantik va stilistik ekvivalentlik. Adekvat tarjima tamoyillari.

Birinchi bo'lim

1-§. Lingvistik tipologiyaning asosiy tushunchalari.

Tipologiya tilshunoslikning aloxida bo'limi. Izomorfizm va allomorfizm tushunchalari, xususi tipologiyaning tiplari. Lingvistik tipologiyaning tillar qurilishidagi xususi, ayrim o'xshash va farqli tomonlarini emas, balki umumiy o'hshash va farqli jihatlarini o'rganadigan fan ekanligi. Tipologik tadqiqotlar genetik qardosh tillar doirasi bilan cheklanmasligi va xar xil qurilishli tillar xisobiga o'z chegaralarini kengaytirishi.

2-§. Til turi lingvistik tipologiyaning asosiy tushunchalaridan biri ekanligi. «Til tipi», «tilda tip», «lisoniy tip» tushunchalarining o'zaro farqi. XIX asrda tillarning morfologik tasnifi.

Til tipi lingvistik tipologiyaning asosiy tushunchalaridan biri sifatida o'ta murakkab va dolzarb muammolar sirasiga kirishi. Uning tilshunos olimlar tomonidan turlicha talqin qilinayotgani. Ingliz va o'zbek tillariga xos umumiy belgilarning olti guruxga bo'linishi. «Til tipi» tushunchasining ta'riflari.

3-§. XX asrda tipologik tadqiqotlarning rivojlanishi. Tillar tasnifining tiplar bo'yicha o'rganilishi. Til tipini aniqlash uchun formal munosabatlar va unsurlar orasidagi munosabatlar tipi xisobga olishning zarurligi.

XIX asrda til tasnifi so'zning formal belgi va xususiyatlari asosida qilinganligi. XX asr tilshunos-tipologlari formal unsurlar orasidagi munosabatlar turini xisobga olganligi sabablari. XIX va XX asrlarda tillararo tipologiya tasnifidagi farqlar. Agglyutinativ va flektiv tillarda grammatik ma'nolarning, asosan, so'z doirasida, uning tarkibiga kiruvchi affikslar yordamida ifodalanishi. Leksik va grammatik ma'nolarning bir til birligida mujassam ekanligi sabablari.

4-§. Til satxlarining barcha tipologik belgilarini hisobga olish til tipini aniqlashning muxim sharti ekanligi.

U yoki bu til tipini aniqlash barcha til satxlari tipologik belgilarini hisobga olishga asoslanganligi. V.Skalichka (chex tilshunosi) o'zining «Tipologiya haqidagi masalaga doir» asarida besh xil til tipi borligi xaqida yozgani.

5-§. Etalon til masalasi

V.Skalichka tasnifida dunyo tillari besh tipga (flektiv, intraflektiv, agglyutinatív, izolyatsiyalovchi va polisintetik) bo'linganligi, biroq birorta xam sof flektiv yoki sintetik til yo'q ekanligi sababi. U yoki bu til tipologiyasini ilmiy ta'riflash uchun qandaydir o'lchov (mezon) lozimligi, shuning uchun etalon tilga extiyoj sezilayogganligi.

6-§. V.D.Arakinning tipologik pasport konsepsiyasi

V.D.Arakin – tipologik olim. Uning tillar tipologiyasiga doir ishlari. V.D.Arakin tomonidan beshta til (rus, ingliz, island, turk va taiti tillari)ning «tipologik pasporti» ishlab chiqilgan. Bunday pasportlarni yaratishning axamiyati V. D. Arakin tipolgik pasportni ishlab chikishda tilning tipologik «yuz»ini ochib beruvchi eng muxim tipologik jihatlarga asoslanganligi: 1) fonemalar tarkibi; 2) fonemalarning tuzilishi; 3) urg'u; 4) bo'g'in tuzilishi; 5) intonatsiya; 6) grammatik

kategoriyalar tarkibi; 7) so'z birikmasi; 8) gap; 9) so'z tuzilishi; 10) so'z yasalishi; 11) umumiy xulosa.

Ikkinchi bo'lim. Universaliylar

1-§. Universaliylar ta'rifi

Universaliylar masalasi tillar tipologiyasida asosiy o'rinlardan birini egallashi. Dunyoning barcha yoki aksariyat tillari uchun umumiy qonuniyaglarni ko'rsatib beruvchi universaliylar ayni paytda tilda nima boru, nima yo'qligini ham aniqlashga yordam beruvchi vosita ekanligi. Til xodisalarining umumiyligi mazmuniy yoki shakliy hodisaligi munozarali ekanligi.

2-§. Lisoniy universaliylarning asosiy ko'rinishlari

Universaliylar tasnifining murakkabligi va bu boradagi munozarali xolatlar. Universaliylarning turlari: 1) ekstralingvistik va sof lingvistik universaliylar; 2) fonologik, grammatik va leksik universaliylar; 3) sinxron universaliylar; 4) absolyut(cheklanmagan) universaliylar; 5) implikatsion (qayd etuvchi) universaliylar va 6) elementar universaliylar.

3-§. Universaliylar masalasini urganish tarixi va universaliylar nazariyasining tipologiya uchun axamiyati

R.Yakobsonning Osloda bo'lib o'tgan VIII xalqaro tilshunoslar kongressida so'zlagan nutqi va universaliylar nazariyasi. 1961 yilda Nyu-Yorkda lisoniy universaliylar bo'yicha bo'lib o'tgan konferensiya natijalari. «Lisoniy universaliylar haqida memorandum» mazmuni. J.Grinbergning grammatik universaliylar nazariyasiga qo'shgan hissasi. V.G.Gak va lingvistik universaliylar masalasi.

Uchinchi bo'lim. Tipologik tahlil metodlari

1-§. Ilmiy bilish metodi xakidagi. Kiyosiy-tarixiy va kiyosiy- tipologik metodlar orasidagi farqlar

V.D.Arakinning tabiat va jamiyat hodisalarini ilmiy bilish metodiga bergan ta'rifi. Bu ta'rif tushunchaning insoniyat tomonidan

asrlar davomida ishlab chiqilgan ilmiy xulosa va amaliy usullar tizimiga asoslanganligi. Til hodisalarining o'zaro aloqador va shartlangan ekanligi. Qiyosiy-tipologik metodning tadqiqot materialini tanlashda cheklanmaganligi. Qiyosiy-tarixiy va tipologik taxlil namunalari.

2-§. Qiyoslanayotgan tillarning tipologik jihatdan MUHIM belgilarini tanlash lingvistik tipologiyaning asosiy muammosi ekanligi

Qiyoslanayotgan tillarning izomorf va allomorf xususiyatlari. Tipologik tadqiqot va tillar tasniflari uchun tasodifiy belgilarni tanlashning nomaqbul ekanligi. V.D.AraKinning «Sravnitelnaya tipologiya angliyskogo i russkogo yazykov» asari mazmun-mundariyasi. Turli sath birliklari tuzilishini tipologik qiyoslash birliklari, aniqlik-noaniqlik kategoriyasi.

3-§. J.Grinbergning tipologik indekslar metodi. Sintetizm, prefiksatsiya va suffiksatsiya indekslari

Amerikalik tilshunos E.Sepirning tillarni tizimli qiyoslab o'rganish haqidagi muloxazalari. Uning XIX asrda morfologik tasnifi g'oyasini rifojlantirib, formal va semantik taxlillarning yangi mezonlarini ishlab chiqqani. J.Grinberg- E.Sepir goyalarining davomchisi. J.Grinberg va tipologik ko'rsatgichlarning son (miqdoriy) indekslari. Tillarda o'zak va affiksial morfemalarni farqlashning qiyosiy tipologiya uchun ahamiyati. V.Skalichkaning flektiv tillarda so'z yasovchi suffiks va qo'shimchalarning kuhsiz oppozitsiyasi haqidagi fikrlari. Sintetiklik indeksi. Prefiksatsiya indeksi. Suffiksatsiya indeksi.

Ikkinchi qism

Ingliz va o'zbek tillari fonologik tizimlari tipologiyasi

1-§. Fonologik sath tushunchasi. Fonologik tizimlar tipologiyasini aniqlash uchun ko'rsatgichlar tanlash. Unli fonemalarning grammatik funksiyalari. Undosh fonemalarning leksik ma'no ifodalashi. Fonologik ko'rsatgichlar fonemalar soni va sifati ko'rsatgichi; oppozitsiya va korrelyatsiya soni va sifatining ikkinchi fonologik ko'rsatgich ekanligi; fonemalarning neytrallashuv ko'rsatgichi, fonologik oppozitsiya kuchi kursatgichi.

2-§. Ingliz va o'zbek tillarida unli fonemalarning tipologik ko'rsatgichlari

Ingliz tili tuzilishida unli fonemalarning turlari va ularning o'zbek tilida mavjudligi masalasi. Ingliz va o'zbek tili unli tovushlari tizimidagi muxim fonologik belgilar. Ingliz tili unilari tizimida oppozitsiyalarning rang-barangligi. Xuddi shunday holat o'zbek tili unilari tizimida kuzatilish/kuzatilmashligi.

3-§. Qiyoslanayotgan tillarda unli fonemalarning tipologik ko'rsatgichla

Qiyoslanayotgan tillarda unli fonemalar miqdorining turlicha ekanligi. Portlovchi, shovqinli, sonor va afrikat tovushlar. Ingliz va o'zbek tillarida konsonantizmga xos xususiyatlar. Ingliz tilida jarangli va jarangsiz undoshlar omili. Jarangli jarangsizlik oppozitsiyasining neytrallashuv turlari. Ingliz va o'zbek tillarida undoshlar almashinuvi (cheredovanie). O'zbek va ingliz tillarida burun tovushlari tavsifi.

4-§. Urg'u va intonatsiyaning ko'rsatgichlari

Urgu va intonatsiya talqini va ta'riflari. Ingliz va o'zbek tillarida supersegment fonologik vositalar. Kuchli, musiqali va miqdoriy urg'ular. Urg'u va so'z (gap) ma'nosi. Intonatsiyaning muxim supersegment fonologik vosita ekanligi. O'zbek va ingliz tillarida urg'u yordamida gap kommunikativ turlarining o'zgarishi (Xat keldi. Xat keldi? Xat keldi!)

Uchinchi qism

Ingliz va o'zbek tillari morfologik va sintaktik turlar tipologiyasi

Morfologik va sintaktik sath tushunchalari. Grammatik kategoriya belgilari. Soʻz turkumlarini kiyoslashning tipologik mezonlari. Mustaqil soʻz turkumlarining umumiy tavsifi. Ingliz va oʻzbek tillarida yordamchi deb ataladigan soʻz turkumlari. Sifat darajalari. Ingliz va oʻzbek tillarida rod kategoriyasi. Soʻz birikmalari tipologiyasi, mezonlari. Gap boʻlaklarining tipologiyasi. Sodda gaplar tipologiyasi. Murakkablashgan gaplar tipologiyasi. Qoʻshma gaplar tipologiyasi.

TAVSIYA ETILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

Asosiy adabiyotlar

1. Мирзиёев Ш.М. Адабиёт ва санъат, маданиятни ривожлантириш – халқимиз маънавий оламини юксалтиришнинг мустаҳкам пойдеворидир // Халқ сўзи, 2017 йил 4 август.
2. Аракин В.Д. Сравнительная типология английского и русского языков. - М.: Просвещение, 1990.
3. Абдуазизов А.А. Элементы общей и сравнительно-типологической фонологии. - Т.: Фан, 1981.
4. Буранов Ж. Сравнительная типология английского и тюркских языков. - М.: Высшая школа, 1983.
5. Бўронов Ж. Инглиз ва ўзбек тиллари қиёсий грамматикаси. - Т.: Ўқитувчи, 1973.
6. Кодухов В.И. Общее языкознание. - М., 2009.
7. Расулова М.И. Основы лексической категоризации в лингвистике. - Т.: Фан, 2005.
8. Саломов Ғ. Таржима назарияси асослари. - Тошкент. 1983.
9. Юсупов У.К. Проблемы сопоставительной лингвистики. - Т.: Фан, 2007.
10. Халлиева Г. Qiyosiy adabiyotshunoslik. – Т., Akademnashr, 2020.
11. Қосимов А., Ҳамроқулов А., Хўжаев С. Қиёсий адабиётшунослик кириш. – Ф., Фарғон адават университети, 2019.
12. Аракин В.Д. Сравнительная типология английского и русского языка.- Санкт Петербург, 1979
13. Гак В.Г. Сравнительная типология французского и русского языков.- Санкт Петербург, 1977
14. Скаличка В. К вопросу о типологии//Вопросы языкознания, 1966.
15. Гринберг Ж. Некоторые грамматические универсалии преимущественно касающиеся порядка значимых элементов// Новое в лингвистике, 1970
16. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика. М., 2012.
17. Алифиренко Н.Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка: учебное пособие / Н.Ф.Алифиренко. – М., 2010. – 288 с.
18. Салимова Д.А. Теория языка: материалы к лекционному курсу. – Казань, 2010.
19. Виноградов В.А. Методы типологии И Общее языкознание. Методы лингвистических исследований.- М., 1973.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Абдуллаев Ю.Н., Бушуй А.М. Иностранные языки в современном мире: эволюция методики обучения. - Т.: Фан, 2000.
2. Гринберг Ж., Осгуд Ч., Дженкинс Дж. Меморандум о языковых универсалиях// Новое в лингвистике.- Москва, 1970
3. Успенский Б.А. Проблема универсалий в языкознании//Новое в лингвистике.- Москва, 1970
4. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике. _ М., 1991.
5. Ковтунова И.И. Поэтический синтаксис. – М., 1986.
6. Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика: пособие для студентов гуманитарных вузов и учащихся лицеев. - М., 2000.
7. Сепир Э.Избранные труды по языкознанию и культурологии // Пер.с англ. – М., 1993.
8. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. – М., 2000.
9. Уорф Б. Отношение норм поведения и мышления к языку// В.А.Звягинцев. История языкознания XIX – XX вв. в очерках и извлечениях. – Ч.II. – М., 1965. – С:255-281.
10. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов. – М., 1997. – 245с.
11. Мишланова С.Л. Терминоведение XXI века: история, направления, перспективы // Филологические науки, 2003. - №2. – С.94-101.
12. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса. – М.: Прогресс, 1988 Бондарко А.В. Семантические категории в аспекте сопоставительных исследований // Сопоставительная лингвистика и обучение неродному языку.М.: Наука, 1987.
13. Вежбицка А. Семантические универсалии и описание языков. - М.,1999.
14. Гак В.Г. Сопоставительная прагматика // Филологические науки. – М., 1992. - №3.
15. Грамматика общая и рациональная Пор-Рояля. - М.: Прогресс, 1990.
16. Журиная М.И. Лингвистическая типология. Общее языкознание. Внутренняя структура языка. - М.: Наука, 1972.
17. Гулыга Е.В., Шендельс Е.И. Грамматико-лексические поля в современном немецком языке. - М.: Просвещение, 1969.
18. Когнитивные и коммуникативные аспекты английской лексики. - М., 1990
19. Колшанский Г.В. Проблема универсалий языка // Общее языкознание. Внутренняя структура языка. - М.: Наука, 1972.
20. Маслова В.А. Лингвокультурология. 2-е издание. - М.: 2004.
21. Мусаев К. Таржима назарияси асослари. Тошкент. 2005.
22. Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 23. Когнитивные аспекты языка. - М.: Прогресс, 1980.
23. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика. - Минск, 2004.
24. Принципы типологического анализа языков различного строя. –М: Наука, 1972.
25. Сафаров Ш. Когнитив тилшунослик. Жиззах. «Санзор» -2006.
26. Селиверстова О.Н. Контрастивная синтаксическая семантика. Опыт описания. - М.: Наука, 1990.
27. Семантика и категоризация. - М.:Наука, 1991.
28. Саломов Ф. Таржима назариясига кириш. - Тошкент. 1978.
29. Новое в лингвистике. Типологическое изучение языков. Вып. III. - М.:

Иностр.литер. 1963.

30. Гафуров И. Таржимонлик мутахассислигига кириш. - Тошкент. 2008.
31. Fillmore Charles J. Remarks on Contrastive Pragmatics // In - J.Fisiak (ed.), Contrastive Linguistics- Prospects and Problems. - Padstow, 1984.
32. Sulaymonova F. Sharq va G'arb. – Т., “O‘zbekiston”, 1997.
33. Komilov N. Tafakkur karvonlari. – Т., 1999.
34. Реизов Б.Г. Сравнительное изучение литературы. Вопросы методологии литературоведения. – М.-Л.: Наука, 1966. -С.170-217
35. Конрад Н.И. Запад и Восток.- М.: Наука.1972.
36. Пруцков Н.И. Историко-сравнительный анализ произведений художественной литературы. –Л.:Наука,1974.
37. Академические школы в русском литературоведении / Отв.ред. П.А.Николаев. – М: Наука.1975.
38. Неупокоева И.История всемирной литературы. Проблемы системного и сравнительного анализа. - М.: Наука, 1976.
39. Дима.А. Принципы сравнительного литературоведения. -М.1977.
40. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы.- М.1979.
41. Жирмунский В.М. Сравнительное литературоведение. Изб.пр. – .: Наука. 1979.
42. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. - М.:Искусство. 1986.

Baholash mezonlari

Kirish imtihoni yozma yoki og‘zaki ravishda o‘tkazilishi belgilangan bo‘lib, 100 ballik mezon asosida baholanadi.

Har qaysi savolga berilgan javob quyidagicha baholanadi:

Har bir savol uchun ball	Javobga qo‘yiladigan talablar
86-100	Qo‘yilgan savolga to‘liq javob bergan. Nazariy jihatlarini yoritishda xatolik va chalkashlikka yo‘l qo‘yilmagan. Mustaqil ravishda mushohada yuritib bayon etilgan. Amaliy misollar bilan asoslab bayon etilgan. Xulosani to‘g‘ri shakllantirgan. Fikrlar erkin bayon etilgan.
71-85	Savolning mohiyatini tushungan. Javobni yoritib bera olgan. Amaliy misollar keltirilgan. Tasavvurga ega. Qisqacha xulosa bergan. Fikrlarni sodda bayon etgan.
55-70	Savol mohiyatini tushungan. Javob yoritilgan, qisqa shaklda. Misollar bilan asoslanmagan. Xulosa qilingan.
0-54	Savolning ayrim elementlarigina yoritilgan, yoki umuman yoritilmagan. Savol bo‘yicha aniq tasavvurga ega emas.